

JURGITA JAROSLAVIENĒ

Lietuvių kalbos institutas
jurgita.jaroslaviene@gmail.com**Trumpųjų ir ilgųjų balsių kiekybinė opozicija
dabartinėse baltų kalbose**

Ir lietuvių, ir latvių kalboje trukmė yra skiriamasis balsių požymis. XXI a. pradžios lyginamųjų eksperimentinių tyrimų duomenimis, baltų bendrinių kalbų ilgieji balsiai nuo trumpųjų skiriami ir kirčiuotuose, ir nekirčiuotuose skiemenyse (tirti triskiemeniai ir keturskiemeniai žodžiai). Nustatyta, kad nekirčiuotų ilgųjų ir trumpųjų balsių kiekybės kontrastas mažesnis negu kirčiuotųjų, ypač lietuvių kalboje, tačiau ir nedideli trukmės skirtumai statistškai reikšmingi (Kaukėnienė 2004, 62, 138, 181). Lietuvių bendrinėje kalboje tam tikrais atvejais nekirčiuotose pozicijose vienu balsių ryškesni kiekybiniai, kitų kokybiniai skirtumai (Kaukėnienė 2004, 62–63 ir kt.).

Šiuo pranešimu numatoma paanalizuoti, kaip skiriasi izuoliuotų ir frazėse išstartų dabartinių baltų kalbų ilgųjų ir atitinkamų trumpųjų balsių kiekybė [santykiai apskaičiuoti Lietuvių kalbos institute 2013–2015 m. vykdyto mokslo projekto „Dabartinės baltų kalbos: spektrinės garsų charakteristikos (instrumentinis tyrimas)“ metu]. Atsižvelgiant į įvairius garsų požymius lemiančius veiksnius (lingvistinius ir nelingvistinius) ir tyrimo metodiką, skirtingų kalbų balsių trukmės santykiai lyginami su kitų tyrėjų duomenimis (pvz., Pakerys 1982; Kaukėnienė 2004; Grigorjevs 2008, 2012; Jaroslavienė 2014; Auziņa, Rābante-Buša 2014 ir kt.). Taip pat lyginami šie parametrai: balsių trukmės standartinis nuokrypis, variacijos koeficientas, pasikliaujamieji intervalai, statistinio vertinimo rezultatai, apžvelgiami kokybiniai izuoliuotų ir frazėse išstartų balsių skirtumai.

Literatūra

- Auziņa Ilze, Guna Rābante-Buša 2014, Qualitative and quantitative vowel reduction and deletion in the spoken Latvian, *Linguistica Lettica* 22, 5–15.
- Grigorjevs Juris 2008, *Latviešu valodas patskaņu sistēmas akustisks un auditīvs raksturojums*, Rīga: LU Latviešu valodas institūts.
- Grigorjevs Juris 2012, Acoustic and auditory characteristics of the Latvian monophthong system, *Linguistische Berichte*, Heft 230/2012, Hamburg: Helmut Buske Verlag, 155–182.
- Jaroslavienė Jurgita 2014, Spectral characteristics of the Lithuanian vowels: some preliminary results of a new experimental research, *Linguistica Lettica* 22, 68–84.
- Kaukėnienė Lidija 2004, *Dabartinių baltų bendrinių kalbų nekirčiuotų skiemenų vokalizmas (Instrumentinis tyrimas)*, Humanitarinių mokslų daktaro disertacija, Vilnius, Vilniaus universitetas.
- Pakerys Antanas 1982, *Lietuvių bendrinės kalbos prozodija*, Vilnius: Mokslas.